

LATVIJAS TĒLS NOMETINĀJUMĀ DZIMUŠO BĒRNU ACĪS: 1941. GADA 14. JŪNIJA DEPORTĀCIJAS PIEMĒRS

Evita Feldentāle, mag. hist.
evita.feldentale@omf.lv

Rīga, 2021

FLPP
FUNDAMENTĀLIE UN
LIETIŠĶIE PĒTĪJUMU
PROJEKTI

Raksts sagatavots Latvijas Zinātnes padomes finansētā projekta Nr. Izp-2019/1-0278 "Dezinformācijas un sazvērestību radītie riski demokrātijai: Latvijas pieredzes pārlūkošana" ietvaros.

Tēmas raksturojums un izmantotie avoti:

- 1941. gada 14. jūnija deportācijā no Latvijas uz attāliem PSRS apgabaliem tika izsūtīti 15 424 Latvijas iedzīvotāji.
- **Latvijas Okupācijas muzeja Audiovizuālo materiālu krātuvē** atrodamas **2412 videoliecības**, no kurām 240 ir 1941. gadā deportētie, bet vēl daudzās atrodamas atsauces uz deportāciju, tostarp nometinājumā dzimušie.
- Darba tapšanā izmantotas trīs nometinājumā dzimušo sieviešu videoliecības no LOM AVK krājuma – **Dzintra Hirša** (dz. Librehte, 1947, Krasnojarskas apg.), **Inta Meiere** (1950, Tomskas apg.) un **Astrīda Holma** (1954, Krasnojarskas apg.)

Aplūkoto sieviešu ģimeņu raksturojums. Dzintras Hiršas (dz. Librehte; 1947, Krasnojarskas apg.) piemērs:

Librehtu ģimene Igarkā 1956. gadā.
LOM 2381-02

- **Dzintras Hiršas māte Vera Jancova** (1919) no Elejas pagasta tika izsūtīta kopā ar māti **Tatjanu** (1895) un māsu **Ņinu** (1922) uz Krasnojarskas novada Manas rajonu. **Tēvs Arnolds Jancovs** (1896) tika arestēts, nošķirts no ģimenes un mira 1943. gada 12. oktobrī Kirovas apgabala Vjatlagā. Dzintras vecmāmiņa **Tatjana** no nometinājuma tika atbrīvota 1958. gada 10. aprīlī, tante **Ņina** – 1957. gada 11. oktobrī, bet māte **Vera** tika atbrīvota 1957. gada 30. augustā (Aizvestie 2001, 258 lpp).
- **Dzintras Hiršas tēvs Voldemārs Librehts** (1919) no Rīgas tika izsūtīts kopā ar māti **Leontīni Librehti** (1892) uz Krasnojarskas novada Abanas rajonu. **Tēvs Jānis Librehts** tika arestēts, nošķirts no ģimenes un mira 1942. gada 16. aprīlī Usollagā. **Voldemāra māte** mira 1943. gada 18. jūnijā, bet viņš pats tika atbrīvots 1957. gada 12. martā (Aizvestie 2001, 540 lpp).

Par pārceļšanos uz Latviju un latviešu valodas mācīšanos:

Dzintra Librehte, 1954.gadā
1. klasē Igarkā.
LOM 2381-08

- Librehtu ģimenē tēvs Voldemārs tika atbrīvots 1957. gada 12. martā (Pelkaus 2001, 540 lpp), bet māte Vera – 30. augustā (Pelkaus 2001, 258 lpp). Ģimene Latvijā atgriezās neilgi pēc mātes noņemšanas no uzskaites. Tad, kad Dzintrai tika paziņots, ka vecāki plāno doties atpakaļ uz Latviju, tad viņa atzina, ka “[..] it kā es zināju, ka kaut kur ir jāatgriežas. Kur – es taču nezinu. Dzimtene manējā ir Krievija.” (LOM 2300/3421e)
- Dzintras Hiršas ģimenē nometinājumā sarunājās latviešu valodā, tomēr tam lielu uzmanību nepievērsa, jo, kā viņa videoliecībā atzina: “[..] ņemot vērā to, ka viņi domāja, ka viņi neatgriezīsies [Latvijā] un tā tālāk, latviešu valodu man neviens nemācīja, to gan es atceros.” (LOM 2300/3421e)

Par mācībām Latvijā:

Dzintra Hirša videoliecības
sniegšanas dienā 2020. gada
4. martā. Autors A. Reinholds,
LOM

- **Dzintra Hirša** atceras, ka pēc ierašanās Latvijā vecāki bija nolēmuši sūtīt viņu Rīgas 44. **vidusskolas krievu valodas plūsmā**, jo pirmās trīs klases Dzintra bija mācījusies krievu valodā Krievijā, tomēr pēc skolas direktora pamudinājuma vecāki **piekrita sūtīt meitu latviešu valodas plūsmā**: “[..] mēs atbraucām [1957. gada] augustā un man [..] līdz septembrim pamatīgi bija jāmācās [latviešu valoda]. Nu un es mācījos vienkārši. Pamatīgi mācījos. Mamma man palīdzēja. Viņa sēdēja un [..] lika mācīties. Paps arī lika mācīties. Un ko darīja skolotāji? Jo es jau biju 4. klasē. Viņi pirmos divus semestrus nelika man atzīmes latviešu valodā un literatūrā. Un pēc tam sāka likt, protams, man piecinieks nebija, bet sāka likt atzīmes.” (LOM 2300/3421e)

Turpmāk:

- Jāpaplašina aplūkoto noņemtajā dzimušo bērnu skaits;
- Jāpaplašina aplūkoto tēmu loks:
 - *Attiecības ar vietējiem iedzīvotājiem, viņu attieksme;*
 - *Iedzīvošanās Latvijā un attiecības ar skolas biedriem raksturojums;*
 - *Dalība jaunatnes organizācijās*
 - *Ģimenes vēstures zināšana/nezināšana (deportācijas iemesls u.c.)*
- Jāaplūko noņemtajā dzimušo bērnu un viņu vecāku motivācija neatgriezties Latvijā (piemēram, Astrīdas Holmas mātes māsa Margarita Kumizova ar vīru un trīs dēliem Latvijā neatgriezās; Dzintras Hiršas mātes māsa Ņina Latvijā atgriezās viena pēc vīra nāves 1965. gadā, viņas dēls palika dzīvot Krievijā)

Prezentācijā izmantotie avoti un literatūra:

- LOM AVK krājums, **Astrīdas Holmas dzīvesstāsts**, ierakstīja Lelde Neimane Rīgā 2016. gada 8. jūnijā; ieraksts (78 minūtes, latviešu valodā) glabājas LOM AVK krājumā, numurs katalogā 3175 un 3176, saīsināti LOM 2300/3175; 3176.
- LOM AVK krājums, **Dzintras Hiršas dzīvesstāsts**, ierakstīja Lelde Neimane un Vineta Porīņa Jūrmalā 2020. gada 4. martā; ieraksts (191 minūte, latviešu valodā) glabājas LOM AVK krājumā, numurs katalogā 3421e, saīsināti LOM 2300/3421e.
- LOM AVK krājums, **Intas Meieres dzīvesstāsts**, ierakstīja Andrejs Edvīns Feldmanis Limbažu rajona Ainažos 2003. gada 27. maijā; ieraksts (32 minūtes, latviešu un krievu valodās) glabājas LOM AVK krājumā, numurs katalogā 451, saīsināti LOM 2300/451.
- Pelkaus, E. (zin. red.) (2001) *Aizvestie. 1941. gada 14. jūnijs*. Rīga: Latvijas Valsts arhīvs. 801 lpp.
- Vīksne, R., Kangeris, K. (red.) (1999) *No NKVD līdz KGB. Politiskās prāvas Latvijā (1949-1986)*. Rīga: Latvijas Vēstures institūta apgāds. 975 lpp.

Paldies par uzmanību!

